

ЛІТЕРАТУРА

1. Ясперс К. Сенс і призначення історії: Мислителі ХХ століття. Політиздат, 1991. – 527 с.
2. Philip K. D. Do Androids Dream Of Electric Sheep? / Література ХХ століття. Orion, 2012. – 208 с.
3. Харарі Ю. Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього / Ювал Ной Харарі. – Харків: Клуб Сімейного Дозвілля. 2018. – 544 с.
4. Гайдеггер М. Буття і Час. – Харків: Фоліо. 1999. – 503 с.
5. Атталі Ж. Коротка історія майбутнього // Жак Атталі. – СПб, 2014. – 288с.

Іван БОЙКО

Науковий керівник – доц. Валерій ГРУШКО

ГЕНЕТИЧНА СОЦІОЛОГІЯ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджено соціологічні погляди Михайла Сергійовича Грушевського. Розкрито роль і значення його ідей у процесі розвитку соціологічних знань в Україні. Проаналізовано вплив наукових висновків вченого на формування національної свідомості в українській інтелігенції у період його активної наукової, громадської та політичної діяльності, а згодом і серед широких верств українського суспільства. Досліджено творчий доробок українського науковця у сфері соціології. Окреслено функціональний апарат генетичної соціології та перспективи її практичного застосування. Здійснений аналіз впливу на розвиток українського соціуму ідей генетичної соціології. Розглянуто основні складові генетичної спадщини українства та його вплив на усвідомлення українцями себе як нації.

Ключові слова: генетична соціологія, національна самосвідомість, демократичність, суб'єктність національна, українська нація.

Вступ. Генетичний аспект є ключовим в ієрархії політичної та соціальної складової кожного соціуму, зокрема, українського. Дослідження Михайла Грушевського генетичної соціології шляхом аналізу історії та етнології українства, у контексті його соціокультурного розвитку, попри плин часу залишаються значущими до сьогодні, особливо в нинішній момент історії, коли гостро постало питання виживання української нації і збереження нею власної державності.

Мета даної статті полягає у визначенні найзатребуваніших аспектів генетичної соціології М.С.Грушевського та перспективи їх застосування у процесі подальшої розбудови українського суспільства.

Аналіз досліджень та публікацій. Дана тематика одержала свій розвиток у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Л.Зашкільняк, В.Ульяновський, А.Лукаша, С.Плохій, С.Ховрич, Я.Бідло та інші.

Виклад основного матеріалу. Українське суспільство завжди характеризувалося своєю неповторною, несхожою на інші ідентичністю. Її особливості розкривались і знаходили своє відображення у працях та дослідженнях як українських вчених, так і іноземців. Однією зі шкіл вітчизняної соціології, в якій приділялась увага дослідженням цього питання, стала генетична соціологія. Це напрямок наукових досліджень, що зосереджений на вивченні походження та розвитку етнічних груп. У рамках цього напрямку досліджень, вивчаються процеси формування етнічних ідентичностей та їх взаємодія у культурному та соціальному контексті з іншими аналогічними спільнотами, з іншими формами самоусвідомлень.

В працях **Михайла Грушевського** зосереджено увагу на вивченні історичних зв'язків між різними етнічними групами та їх впливові на культурний процес у всій його багатогранності. Грушевський розглядав етнічність як ключовий аспект соціального життя, що впливає на процеси самоідентифікації та взаєморозуміння між людьми. Його дослідження показують, що розвиток кожної етнічної групи ґрунтується на складних історичних процесах та взаємодії з іншими культурами. Ці ідеї Грушевського допомагають **краще** розуміти сучасні етнічні конфлікти та динаміку суспільства. Історична перспектива, запропонована Михайлом Грушевським, дає можливість глибше осмислити сучасні тенденції в етнічних стосунках та соціокультурних процесах [2, с. 243].

Зацікавився Михайло Грушевський соціологією ще коли навчався у Київському університеті. Тоді Михайло Грушевський починає активно досліджувати суспільство, його природу, зосереджуючи свої зусилля на вивченні українського соціуму [6].

Восени 1919 року, перебуваючи в еміграції, М. Грушевський засновує у Відні Український соціологічний інститут (УСІ). Це був перший український науковий соціологічний заклад, який діяв до від'їзду Грушевського в Україну у 1924 році. Працювало там багато українських суспільствознавців, таких як В. Старосельський, М. Шаповал, Д. Антонович, В. Липинський та інші. Протягом 1921-1922 рр. було видано 13 книжок з історії та культури України, соціо-антропологічної проблематики розвитку

суспільства, його первинних форм та факторів еволюції. Також там Михайло Сергійович Грушевський видає свою головну працю у сфері соціології - «Початки громадянськості. Генетична соціологія». Цією працею він хотів ознайомити широкі верстви української громадянськості з новітніми течіями в соціології на фактичному матеріалі та на основі зроблених ним наукових узагальнень. Михайло Грушевський також обґрунтовує свою оригінальну концепцію становлення соціальності, виявляє механізми і закони трансформації людського суспільства [1].

Генетичну соціологію, на основі українського суспільства, Михайло Грушевський розглядав з точки зору дослідження історії, етнічної та культурної ідентичності. Він вважає, що головним аспектом особливої ідентичності українського народу є орієнтація на збереження його звичаїв, культури та традицій. Він визначає свій «генетичний метод», за яким доводить право українців на свою самобутню історію, яку вчений викладає у своїй праці «Історія України-Руси» [5].

Грушевський шукав соціальні особливості українського етносу, які його відрізняють від інших. Він поділяв усі народи Російської імперії на два типи – аристократичні і демократичні. Українці, він вважав, належать до демократичного типу, а носієм цієї особливості побудови їх соціуму, на його переконання, є українське селянство. Так Михайло Грушевський називає Україну «землеробською країною із мужицькою культурою», в якій селянство відчуває себе «народом-нацією». Саме через такий підхід він вважає, потрібно будувати і державну структуру українців. Зокрема організація громадської солідарності в українському суспільстві, мала би відіграти основну роль демократичного чинника державотворення. Основним напрямком досліджень вченого стали соціальні аспекти українського суспільства в різні часи. Він наголошує, що для українського суспільства характерним є спочатку національне об'єднання навколо спільної ідеї, а вже потім поява очільника. Михайло Грушевський називає це проявами демократичності українського етносу. Також він у дослідженні визначає велике значення для українського суспільства, своїх звичаїв та традицій, які він називає чинниками консолідації українців. Показником еволюції українського суспільства, він визначає етнічні процеси. З огляду на такі висновки Михайла Грушевського, можна відмітити, що у своїх поглядах на український етнос, він використовував ідеї позитивізму Огюста Конта та теорії пізнання Еміля Дюркгейма. Вчений дотримувався підходу, що лише емпіричне наукове дослідження, можуть визначити цілісну картину суспільства, в його багатогранних проявах соціального життя [4, с. 74].

Свої ідеї Михайло Сергійович Грушевський, прагнув використати задля пробудження національної свідомості українців. Проте національне пробудження у період Української революції охопило меншість українського суспільства, як наслідок процесу державотворення ще не набули пріоритетності для критичної частки українців. З огляду на те, що більшість українців у той час належали до селянського стану, їм ближчою видалася політика більшовиків, в якій чільне місце було відведене обіцянкам надання землі селянам, а ідея Михайла Грушевського та усього уряду УНР була спрямована на побудову демократичного суспільства, яке базувалося б на роботі різних інститутів, де потреби селянства не визначались як пріоритетні. Водночас етнічну самобутність вчений визначив як ключовий фактор консолідації українського суспільства, що було взяте на озброєння українською інтелігенцією, знайшовши своє відображення в особливостях свідомості тодішніх політичних діячів, письменників, діячів культури та інших національно свідомих українців [8; 7].

У свою чергу саме завдяки українській інтелігенції, вирішальним чином, вдавалось не лише зберігати українську культуру, мову, традиції, звичаї та обряди навіть за найнесприятливіших історичних обставин, але й розвивати і примножувати їх здобутки. Також ідеї М.Грушевського про важливу роль національного фактору, пробуджували громадську активність в українському суспільстві, що знайшло відображення у зростанні кількості найрізноманітніших національно орієнтованих організацій, які своєю роботою пробуджували національну самосвідомість українців [2].

Висновки. Ідеї Михайла Грушевського у сфері генетичної соціології, не просто стали важливим науковим доробком, але й проявили себе в якості вагомого для свого часу фактору пробудження національної свідомості українського народу, вплинули на стан тогочасного українського суспільства та його подальший розвиток. Написання «Історії України-Руси» стало надпотужним фактором виокремлення українського народу, чітко окреслило його етнічні особливості та актуалізувало запит українського суспільства до набуття ним власної політичної та історичної суб'єктності. Окрім того соціологічні дослідження Грушевського виробили нову методику дослідження історії України та українського соціуму, яка вперше була зосереджена не лише на вивченні особистостей її минулого чи нового осмислення важливих подій давнини, але і на аналізі соціального розвитку українського суспільства. Михайло Грушевський визначив характерні соціальні особливості українського суспільства, такі як його демократичність та селянський формат організації. Він намагався, на основі визначених ним ознак українського етносу, накреслити шляхи його розвитку і одним з перших починає активно використовувати поняття «української нації».

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М. Початки громадянськості. Генетична соціологія. / М. Грушевський. Відень: Український соціологічний інститут, 1921. 328 с.

2. Прицак О. Істоіософія Михайла Грушевського // Грушевський М.С. Історія України-Руси. В 11 т, 12 кн. Т.1. / Редкол.: П.С. Сохань (голова) та ін. К.: Наук. думка, 1991. 736 с.
3. Ручка А.О. Курс історії теоретичної соціології / А.О. Ручка, В.В. Танчер. Київ: Наук. думка, 1995. 224 с.
4. Соціологія: Навч. посіб. / Г.І. Безверха, Л.Г. Гончаренко, Р.І. Грищенко та ін. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. 116 с.
5. Соціологія: Навч. посібник / За ред.. С.О. Макеєва. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Т-во «Знання», КОО, 2003. 455 с.
6. Ховрич С. Чому проблеми, порушені понад сто років тому, залишилися невирішеними? // День. 2012. №224-225. 13 с.
7. Adamski L. Nacjonalista postepowy: Mychajlo Hruszewskimi jego poglady na Polske I Polakow. Warszawa, 2011.
8. Bidlo J. Michal Hrusevs`kyj/napsal Jaroslav Bidlo. Praha: Nakladem Ceske akademie ved a umeni, 1935. 43s.

Ірина ЗДАНЯК

Науковий керівник – доц. Любов ЛИТВИН

МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Війна диктує свої умови в усіх сферах життя. В сучасних українських реаліях, акценти зміщуються з розвитку економіки та інфраструктури на її збереження, підтримку та утримання стабільності. В умовах воєнних дій виникають нові чинники, які впливають на успіх діяльності підприємства, на використання клієнтами тих чи інших товарів або послуг. Тому маркетологи мають гнучко реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, уважно вибирати ефективні інструменти комунікації, адже від цього залежатиме подальша доля підприємства.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що маркетингові комунікації змінюються відповідно до запитів та потреб споживачів. Використання застарілих маркетингових прийомів призведуть до втрати клієнтів та своїх конкурентних позицій. В умовах воєнного стану в Україні трансформація маркетингових комунікацій має активно відбуватися на різних напрямках діяльності підприємства.

Метою статті є дослідження впливу війни на засоби маркетингових комунікацій, аналіз зміни настроїв клієнтів відповідно до сучасних реалій в Україні.

Маркетингові комунікації – перспективний курс дій для фірми, спрямований на забезпечення взаємодії з усіма суб'єктами маркетингової системи з метою задоволення потреб споживачів і отримання прибутку [1]. Тобто маркетингові комунікації – це комплекс заходів, які використовує підприємство для переконання, інформування, нагадування своїй цільовій аудиторії про свій продукт чи послугу, для стимулювання збуту, для формування іміджу фірми у суспільстві, забезпечення зв'язків з громадськістю тощо. Засоби маркетингових комунікацій поділяють на основні та синтетичні. До основних відносяться реклама, стимулювання збуту, персональний продаж, паблік рилейшнз, прямий маркетинг. До синтетичних: виставки, брендинг, спонсорство, інтегровані маркетингові комунікації на місці продажу.

Відповідно до сучасного стану в Україні, стану війни основні акценти у маркетингових комунікаціях зміщуються, відповідно до викликів, які диктують нам сучасні умови життя. В умовах воєнного стану в Україні на перший план в маркетингових комунікаціях виходить почуття патріотизму, національної приналежності, чіткої позиції підприємства. Сьогодні підприємство має займати чітку проукраїнську позицію інакше можливий бойкот продуктів та послуг. В умовах війни використання традиційних маркетингових інструментів буде неефективним, більше того, якщо зараз бренд захоче триматися осторонь ситуації в державі, то зіткнеться з осудом цільової аудиторії.

Значних змін через війну зазнали рекламно-комунікаційна діяльність. Транслявання реклами на телебаченні скоротилося, крім того відбулися зміни і в тематиці комунікацій. Тепер варто дуже уважно формулювати свої ключові меседжі. Виділяють три базові напрями, що домінують у комунікаціях підприємств у 2022 р.:

- нагадування та інформація, що компанія працює чи змінила свою стратегію, залишилась на ринку і обслуговує клієнтів, зокрема у певних регіонах;
- підтримка населення, армії, національних цінностей та ідентичності, волонтерство та благодійність;
- статус зв'язків з ринками РФ та Білорусі, їх розрив, вихід на нові ринки тощо [3].

Чи не найбільшу роль зараз відіграють соціальні мережі. У соціальних мережах маркетингові комунікації мають двосторонній характер, дозволяючи цільовій аудиторії давати зворотний зв'язок у вигляді висловлювання власної думки, уточнення питань, що цікавлять. Подібний інструмент є